

УДК 347.77

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2024.19>**С. Мазуренко,**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАСТОСУВАННЯ НОВИХ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ У ДОСЛІДЖЕННІ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Постановка проблеми. Питання про необхідність пошуку нових методологічних підходів дослідження тієї чи іншої проблеми, це ніщо інше як чергова спроба «приспосовування» загальноприйнятих методів дослідження, надаючи їм, якусь більш сучасну форму, однак це не завжди призводить до бажаних результатів, оскільки за десятки років їх використання, у різних варіантах, змінювалися лише деякі традиційні підходи характерні для сформованого в даний період часу методологічного стилю мислення.

Але слід зазначити, що збереження цілісності методологічного аналізу, а також його якісних характеристик, завжди були, та завжди будуть головною і необхідною умовою при виборі найбільш перспективних, з точки зору можливості їх подальшого розвитку, методів дослідження, особливо, коли йдеться про такий досить специфічний цивільно - правовий інститут як інтелектуальна власність.

Методологічна обґрунтованість, багато в чому залежить від того, наскільки вона буде відповідати вимогам раціонального пояснення, такого складного при його звичайному тлумаченні, поняття як «інтелектуальна власність».

Розглядаючи це поняття як об'єктивну реальність, дуже складно уникнути його суб'єктивної оцінки, тому потрібно виходити з загальнотеоритико-правових уявлень про нього, з ура-

хуванням специфіки функціонування самого поняття у сучасних умовах, при цьому обов'язковою умовою є не тільки можливість практичної реалізації теоретичних висновків, а й концептуальна обґрунтованість обраного методологічного підходу.

У даному випадку, треба звернути особливу увагу на те, що процес дослідження передбачає використання цілого ряду дисциплін які, безпосередньо, пов'язані з поняттям «інтелектуальна власність», і без яких неможливо вникнути в його суть, і це такі як філософія, психологія, соціальна психологія, логіка, аксіологія, соціологія, а також більш спеціальні психологічні дисципліни, наприклад, психологія мистецтва, психологія науки, психолінгвістика та інші, які, на жаль, дуже рідко використовуються при дослідженні цього поняття і дуже важливо, що вони, через низку обставин, теж еволюціонували та відповідають вимогам часу.

У зв'язку з тим, цілісність методологічного аналізу багато у чому залежить від рівня їх концептуального взаємозв'язку у межах дослідження даної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково – теоретичною основою дослідження стали праці українських вчених, які досліджували різні аспекти розвитку інтелектуальної власності та висвітлювалися як у монографіях, так і різного роду наукових збірниках, і це праці таких нау-

ковців як А.В. Аксютіна, В.Базилевич, С.П. Ботуз, А.О. Бояр, В.С. Дмитришин, В.С. Дроб'язко, Р.В. Дроб'язко, Н.В. Іванішина, В.І. Ільїн, І.І. Килимник, Л.В. Межевська, О.В. Нестерова – Собакарь, О.А. Підпригора, П.М. Цибульов, В.П. Чеботарьов, І.Є. Якубівський, Т.В. Ярошевська та багато ін.

Мета статті – розкриття змісту понять «інтелектуальна власність», «інтелектуальна діяльність», використовуючи можливості інших дисциплін, у межах обраного методологічного аналізу цих понять.

Виклад основного матеріалу. Складність дослідження поняття «інтелектуальна власність», пов'язана з тим, що у реальному житті, ми маємо справу одночасно з двома поняттями «інтелектуальна власність» та «право інтелектуальної власності», які між собою тісно взаємопов'язані та взаємозалежні, але не тотожні.

Поняття «інтелектуальна власність» аналізується як у економічній теорії та юриспруденції, яка розглядає інтелектуальну власність як міжгалузевий інститут цивільного права. Але у будь-якому випадку, це результат діяльності однієї людини, або кількох осіб.

На наш погляд, саме у інтелектуальної власності найбільш яскраво проявляється мислимий і речовий елементи права власності, у першому – виявляється її творча сутність, у другому – її проява у матеріальному світі.

Ось тут і виникає одне з головних питань – питання про право володіння кінцевим результатом інтелектуальної діяльності.

І це вже проблема не моральна, а суто юридична, яка потребує певного правового рішення. Тим більше, що сьогодні ніхто не застрахований від несанкціонованого використання результатів інтелектуальної діяльності, з боку третьої особи з метою отримання певної матеріальної вигоди.

Але слід зазначити, що право інтелектуальної власності та межі його

здійснення визначено законодавством України: відносно до ст. 54 Конституції України, «кожний громадянин має право на результат своєї інтелектуальної діяльності, ніхто не може використовувати або поширювати їх, без його згоди, за винятком встановлених законом, крім того, держава сприяє встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством, право власності є непорушним» [1].

Право інтелектуальної власності, як право особи на результат своєї інтелектуальної, творчої, або наукової діяльності закріплені у ч. 1 та ч. 2 ст. 418 та ст. 419 Цивільного кодексу України [2].

Кожна країна в умовах глобалізації, в залежності від обраного нею темпу економічного розвитку, з кожним роком все більш залежить від нових наукових розробок, які є результатом наукової діяльності і інтелектуальною власністю, іноді і інших країн, тому сьогодні, як ніколи раніше зростає необхідність формування правового підґрунтя для захисту інтелектуальної власності, а також форм та засобів реалізації результатів інтелектуальної діяльності.

Основою для цього є визначення внутрішнього змісту поняття «інтелектуальна власність», його функціональної стійкості до зовнішніх змін, які відбуваються, практично, у всіх сферах суспільного життя.

Метою формулювання юридичних дефініцій є всебічно розкриття сутності даного поняття, що передбачає логічне визначення найбільш суттєвих його ознак, що стосується, безпосередньо, інтелектуальної власності, то сьогодні тлумачення цього поняття все більше зводиться до доктринального, і хоча воно є різновидом неофіційного тлумачення (як вид неофіційної інтерпретації), але може вплинути на якість аналізу цього поняття, яке потребує своєчасного виявлення тенденцій до можливої зміни його внутрішнього змісту, об'єму, що і є логіко-сміисловою основою для

На побутовому рівні існує вираз «співати, грати, творити, писати серцем», і саме це зараз відбувається в Україні, коли творча діяльність, і ми це бачимо на реальних прикладах, стає найбільш універсальним засобом для відновлення духовної сфери нашого буття.

Але головне, що все це не тільки про інтелектуальну діяльність, це, насамперед, про дуже високий рівень духовної спрямованості української нації її традиційного ставлення до таких понять як справедливість, гідність, свобода, відповідальність, які сприймаються як різного роду цінності, які і визначають сенс нашого життя.

У даному випадку, інтелектуальна власність розглядається як цінність права і слід зауважити, що особливо у кризові періоди життєдіяльності суспільства, це є моральним критерієм синтезу раціонального та духовного відродження суспільства, що вже неможливо зробити у межах застарілого культурного, матеріального та правового потенціалу, нехай і недалекого, але вже часу, що минув.

Інтеграційні процеси, що відбуваються у науці при перенесенні понять з однієї дисципліни до іншої, що дозволяє знаходити нові підходи дослідження, можливо лише при умові, комунікативної раціональності, коли не один з них не має монопольного права на істинність, але дає можливість для узагальнення величезного масиву знань цих дисциплін, особливо, коли це стосується поняття «інтелектуальна власність», яке не завжди відповідає семантичній однозначності, тобто наявності одного смислового значення, при цьому відбувається формування суб'єктивного простору – категоріальної структури індивідуальної свідомості, яка визначає його можливості для аналізу різних явищ, рівень їх розуміння, який залежить від психологічних якостей особистості, здібностей характеру, спрямованості діяльності.

Все це дуже важливо, коли ми визначаємо співвідношення між терміном та поняттям та наскільки термін відображає суть поняття, як зауважує С.А. Вискушенко, серед численних варіацій домінантних властивостей терміну потрібно виділити такі як: системність; однозначність в межах однієї терміносфери; наявність дефініції; точність; стилістичну нейтральність [5 с. 129].

Використання у методології аксіологічного підходу дає можливість для більш розширеного поняття – «ціннісні орієнтири суб'єкта інтелектуальної діяльності», але як і семіотика, будучи філософськими дисциплінами, вони поступово набувають риси конкретних спеціальних наук, так, наприклад, семіотика права, досліджує семіотичні аспекти певного компонента правової реальності, і може бути використана для більш точного визначення поняття «інтелектуальна діяльність», у ході якої теж використовуються різні знаки, системи знаків (мовні й немовні), для передачі людському суспільству необхідної інформації [6].

Інтелектуальна діяльність передбачає, як ми це вже підкреслювали, наявність у суб'єкта цієї діяльності, здібності до абстрактного мислення, без чого неможливий розвиток науки та мистецтва, і у цьому плані, методологічно правильно, мати на увазі, що ключовими поняттями стають такі як «об'єктивна реальність», існуюча незалежно від суб'єкта цієї діяльності, та його «розум», що виражається в ідеях, ідеалах, принципах, залежності від моральних принципів, професіоналізму, ціннісних установок, духовно – емоційного рівня суб'єкта інтелектуальної діяльності.

Сьогодні дуже важко визначити подальшу логіку розвитку інтелектуальної власності, тому що в умовах війни відбувається зміна ставлення людей до об'єктивної реальності, дещо подібне відбувається і в інших країнах.

літературі), але цього важко уникнути, бо він детермінований об'єктивними умовами і саме тому це поняття вимагає більш чіткого визначення, оскільки комерціалізація інтелектуальної власності не обмежується внутрішнім ринком, а отже виникає потреба міжнародно-правової охорони права інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, інтелектуальна діяльність, комерціалізація інтелектуальної власності, творча діяльність, право інтелектуальної власності, ціннісні орієнтири особистості.

Mazurenko S. Application of new methodological approaches in the study of intellectual property development

With the knowledge that the pace of change in the main vectors of scholarly knowledge is accelerating, depending on the specific needs of society, the key focus is on its qualitative changes.

In a certain sense, these factors are most clearly manifested in the concept of “intellectual property”, because it combines the creative origin of any kind of activity and its manifestation in the outer world.

If ten or fifteen years ago, even at the subconscious level, this concept was associated with copyright protection in such areas of public life as science, culture, and art, today – this is an objective reality – the protection of intellectual property rights refers to national security, as it involves new approaches to developing various defense and a creative and rational approach to using existing opportunities.

Today, Ukraine is one of the few countries where many problems are related to the need for a fundamentally new approach to solving a set of problems, some of which are becoming obsolete in the process of being solved.

In recent years, Ukrainian scientists have acquired a unique ability to rapidly transform the existing standards of scientific thinking style that would, from practice, best meet the pressing problems of society.

The level of an individual’s intelligence depends on many things, but the motivation to use it in a particular type of activity is of great importance.

The present article is not just a brief presentation, in our opinion, of complex and intricate problems related to improving copyright protection and searching for new, possibly quite specific methodological approaches to studying such a concept as “intellectual property”.

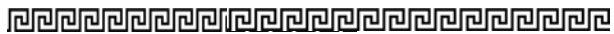
Almost the entire population of Ukraine now needs to be able to adequately perceive the objective circumstances of life, and this concerns not only the preservation of life as the greatest value but also the psychological readiness of a person for any type of activity, specifically intellectual.

The information-psychological environment is transforming so rapidly that people are not internally ready for such changes, and it certainly affects their intellectual development.

When dealing with such concepts as intellectual property and copyright, it is essential to take into account that intellectual property has the same value as tangible one, especially amidst its further commercialization.

The complexity of the above process leads to its free interpretation (sometimes even in the legal literature), but this is difficult to avoid as it is determined by objective conditions. Thus, the relevant concept requires a clearer definition, since the commercialization of intellectual property is not limited to the domestic market, and therefore there is a need for international law protection of intellectual property rights.

Key words: intellectual property, intellectual activity, commercialization of intellectual property, creative activity, intellectual property law, personal values.

Література

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Базилевич В., Ільїн В. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку. – К.: Знання – 2008 – 608 с. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=VFEIR&P21DBN=VFEIR&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC%2FREP0000489.PDF
4. Інтелект. Електронний ресурс. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82>
5. Вискушенко С. А. Термін як базовий елемент фахової комунікації / С. А. Вискушенко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. - 2015. - Вип. 2. - С. 128-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2015_2_26
6. Семіотика. Електронний ресурс. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>
7. Савчин М. Моральна сфера особистості та її визначення / М. Савчин // Психологія і суспільство – 2022 - №1. с. 149 – 162. <https://pis.wupn.edu.ua/index.php/uapis/article/view/1170>
8. Конвенція про заснування Всесвітньої інтелектуальної власності Електронний ресурс. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=00BUE6BDDDB>

